

Tuần: 9
Tiết: 45

**CHUYÊN ĐỀ: RÈN KĨ NĂNG CẢM THỤ MỘT BÀI THƠ
QUA VĂN BẢN “CẢNH KHUYA”
Tiết 45: CẢNH KHUYA
(Hồ Chí Minh)**

Ngày soạn: 30/10/2020
Ngày dạy: 3/11/2020

I. MỤC TIÊU BÀI HỌC

1. Kiến thức

- Nhớ được kiến thức chính về tác giả Hồ Chí Minh và tác phẩm.
- Phân tích được tình yêu thiên nhiên gắn liền với tình cảm yêu nước của Hồ Chí Minh.
- Cảm nhận được tâm hồn chiến sĩ - nghệ sĩ tài hoa tinh tế vừa ung dung, bình tĩnh, lạc quan.
- Phân tích nghệ thuật tả cảnh, tả tình; ngôn ngữ và hình ảnh đặc sắc trong bài thơ.

2. Kỹ năng

- Đọc- hiểu tác phẩm thơ hiện đại viết theo thể thơ Thất ngôn tứ tuyệt Đường luật.
- Kỹ năng cảm thụ một tác phẩm thơ.
- Phân tích được bức tranh thiên nhiên Việt Bắc và tâm trạng của Bác.

3. Thái độ

- Biết yêu quý, trân trọng phẩm chất cao quý của Bác.
- Học và làm theo tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh.
- Giáo dục tình yêu thiên nhiên, yêu đất nước.

4. Định hướng phát triển năng lực: năng lực tư duy sáng tạo, giao tiếp, hợp tác.

II. PHƯƠNG PHÁP/ KỸ THUẬT DẠY HỌC:

- Đọc sáng tạo, vấn đáp, đàm thoại, giảng bình.
- Động não, thảo luận nhóm.

III. TÀI LIỆU VÀ PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC:

- 1. Giáo viên:** - Bài soạn, tư liệu về cuộc đời, sự nghiệp Hồ Chí Minh, máy chiếu.
- Một số bài thơ viết về trăng, thiên nhiên của Bác.
- 2. Học sinh:** - Soạn bài theo câu hỏi sgk và phiếu bài tập theo hướng dẫn của GV.
- Suu tầm thơ viết về Bác; thơ Bác viết về tình yêu thiên nhiên

IV. TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY VÀ HỌC

1. **Ôn định tổ chức lớp và giới thiệu đại biểu: (1 phút)**

2. **Kiểm tra bài cũ:** Lòng ghép trong quá trình dạy học

3. **Bài mới**

Hoạt động của giáo viên	Hoạt động của học sinh	Kiến thức cần đạt
HOẠT ĐỘNG KHỞI ĐỘNG (TG: 3 phút)		
<p>- Mục tiêu: Tạo tâm thế, gợi mở nội dung bài học mới. - Tổ chức hoạt động học tập: HS làm việc cá nhân.</p>		
<p>- Kiểm tra kiến thức về tác giả, tác phẩm - Trò chơi: Bay mười tầng chữ</p>	<p>- HS nhớ lại kiến thức đã được giao về nhà tìm hiểu từ tiết trước. - HS nghe và trả lời câu hỏi.</p>	Những nét chính về về tác giả, tác phẩm.
HOẠT ĐỘNG HÌNH THÀNH KIẾN THỨC MỚI (TG: 33 phút)		
Hoạt động 1: Tìm hiểu chung (TG: 3 phút)		
<p>- Mục tiêu: Giới thiệu những nét chính về tác giả, tác phẩm. - Phương pháp/ kỹ thuật dạy học: Hỏi – đáp, bình giảng. - Tổ chức hoạt động học tập: Hỏi đáp</p>		
Hoạt động của giáo viên	Hoạt động của học sinh	Kiến thức cần đạt
<p>- GV chốt ý chính về tác giả, tác phẩm - GV cho HS nghe video đọc mẫu.</p>	<p>- HS lắng nghe.</p>	<p>I. Tìm hiểu chung 1. Tác giả - Hồ Chí Minh (1890-1969), quê tại xã Kim Liên, huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An. - Hồ Chí Minh là một nhà thơ lớn của dân tộc và là Danh nhân văn hóa thế giới 2. Tác phẩm a. Hoàn cảnh sáng tác: Viết năm 1947, ở chiến khu Việt Bắc, trong những năm đầu của cuộc kháng chiến chống Pháp.</p>

<p><i>GV hướng dẫn đọc:</i> giọng trầm ấm, tha thiết. Câu 1 ngắt nhịp 3/4, câu 2 và 3 ngắt nhịp 4/3, riêng ở câu cuối 2/5.</p>	<p>- HS đọc bài thơ</p>	<p>b. Thể thơ - Thể thơ: Thất ngôn tứ tuyệt. c. Bố cục - Bố cục : 2 phần</p>
<p style="text-align: center;">Hoạt động 2: Tìm hiểu chi tiết (TG: 30 phút)</p> <p>- Mục tiêu: Hiểu và cảm nhận được nội dung và nghệ thuật của văn bản - Phương pháp/ kỹ thuật dạy học: Hỏi – đáp, bình giảng. - Tổ chức hoạt động học tập: HS làm việc nhóm. HS làm việc cá nhân. HS thực hiện theo yêu cầu qua hệ thống câu hỏi. GV nhận xét, chốt kiến thức</p>		
<p style="text-align: center;">Hoạt động của giáo viên</p>	<p style="text-align: center;">Hoạt động của học sinh</p>	<p style="text-align: center;">Kiến thức cần đạt</p>
<p>* Tổ chức hoạt động nhóm: Cảm nhận 2 câu thơ đầu: “<i>Tiếng suối trong như tiếng hát xa Trăng lồng cổ thụ bóng lồng hoa</i>” - Xác định thời gian, không gian xuất hiện cảnh vật? - Tìm những hình ảnh xuất hiện trong hai câu thơ đầu? - Chỉ ra biện pháp nghệ thuật? - Giọng điệu, nhịp điệu thơ? - Nêu cảm nhận về bức tranh thiên nhiên? * GV chiếu bảng tiêu chí đánh giá và cho HS tự chấm chữa chéo bài tập nhóm. * GV chốt ý. Hình thành kỹ năng cảm thụ thơ cho học sinh.</p> <p>GV mở rộng : Để cảm thụ được cái hay,</p>	<p>- Hoạt động nhóm: + Hình thức: 4 nhóm/ Thời gian: 5 phút + Trao đổi, chấm chéo bài giữa các nhóm theo bảng tiêu chí đánh giá/ Thời gian: 2 phút. + Đại diện nhóm báo cáo kết quả.</p> <p>HS lắng nghe, ghi chép bài</p> <p>- HS lắng nghe.</p>	<p>II. Tìm hiểu chi tiết 1. Cảnh đêm trăng Việt Bắc. - Âm thanh: tiếng suối Nghệ thuật : So sánh, động tả tĩnh => gần gũi, âm áp, trong trẻo, có sức sống. - Hình ảnh : trăng, cổ thụ, hoa. Nghệ thuật : nhân hóa, điệp ngữ => quán quýt, hòa quyện, nhiều tầng lớp.</p> <p>=> Vẻ đẹp lung linh huyền ảo, tràn đầy sức sống, vừa cổ kính vừa trang nghiêm. => Tâm hồn yêu thiên nhiên, lạc quan, ung dung của Bác. Tích hợp: Hình thành kỹ năng cảm thụ văn bản thơ: - Bước 1: Chia bố cục – tìm luận điểm - Bước 2: Xác định đặc sắc nghệ thuật của từng đoạn + Quy trình đọc thơ: Đọc từ trái qua phải, từ</p>

<p>cái đẹp của một bài thơ, không chỉ dừng lại ở việc phân tích biện pháp nghệ thuật và nội dung mà còn cần có sự liên hệ, bình giảng, bày tỏ cảm xúc, suy nghĩ về bài thơ.</p> <p>GV liên hệ : Câu thơ thứ nhất gợi nhớ đến câu thơ của Nguyễn Trãi trong bài « Côn Sơn ca » :</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>« Côn Sơn suối chảy rì rầm Ta nghe như tiếng đàn cầm bên tai ».</i></p> <p>Nguyễn Trãi so sánh âm thanh tự nhiên với tự nhiên. Thơ Bác so sánh, liên tưởng hình ảnh thiên nhiên gần gũi với con người.</p> <p>GV bình: Câu thơ thứ hai : Ánh trăng trên cao, vòm cây cổ thụ ở giữa, hoa ở dưới mặt đất đã làm cho cảnh vật dưới ánh trăng tầng tầng lớp lớp, có đường nét, hình khối, quán quát, giao hòa trong không gian. Bức tranh thiên nhiên chỉ có hai màu sáng - tối và trắng - đen mà vẫn gợi lên được sự lung linh, huyền ảo. Điệp từ "lòng" như xóa mờ khoảng cách trong không gian, kết nối các sự vật với nhau.</p> <p>GV khái quát 2 câu đầu: <i>Bức tranh thiên nhiên ở chiến khu Việt Bắc với bốn nét vẽ (suối, trăng, cây cổ thụ, hoa) tả ít, gợi nhiều làm hiện lên cái hồn cảnh vật núi rừng một đêm thu về khuya hơn 70 năm về trước. Qua đó, ta thấy được, Bác phải</i></p>		<p>trên xuống dưới.</p> <p>+ Gọi tên biện pháp nghệ thuật, trích dẫn cụm từ, nêu tác dụng.</p> <p>- Bước 3: Xác định đặc sắc nội dung của từng đoạn</p> <p>+ Đoạn thơ nói về điều gì?</p> <p>+ Điều ấy có ý nghĩa gì?</p> <p>+ Cảm nghĩ của em? (Thích, xúc động, ấn tượng, ...).</p> <p>- Bước 4 : Liên hệ, mở rộng.</p>
--	--	---

<p><i>là một người yêu thiên nhiên, có tâm hồn nhạy cảm rung động trước cái đẹp mới có thể cảm nhận được bức tranh cảnh vật đẹp quyến rũ đến như vậy!</i></p> <p>GV dẫn dắt: Trong thơ Bác, thiên nhiên không tách khỏi con người mà hòa hợp với con người. Vậy trước cảnh thiên nhiên huyền ảo như vậy, tâm trạng của Bác như thế nào, cô và các em cùng tìm hiểu 2 câu thơ tiếp theo.</p> <p>GV chiếu hai câu thơ:</p> <p>? Biện pháp nghệ thuật nào được sử dụng trong hai câu thơ này ?</p> <p>? Sự thao thức "chưa ngủ" của Bác vì lí do gì?</p> <p>GV: Bác đã từng nói "Một ngày mà Tổ quốc chưa được thống nhất, đồng bào còn chịu khổ là một ngày tôi ăn không ngon, ngủ không yên".</p> <p>- GV liên hệ: Ta bắt gặp nhiều đêm không ngủ của Bác trong những bài thơ khác:</p> <p>+ Bài thơ "Đêm nay Bác không ngủ" của Minh Huệ các con đã học ở kì 2 lớp 6:</p> <p>"Bác thương đoàn dân công/ Đêm nay ngủ ngoài rừng/ Rải lá cây làm chiếu/ Manh áo phủ làm chăn..."</p> <p>Trời thì mưa lâm thâm/ Làm sao cho khỏi ướt/ Càng thương càng nóng ruột/ Mong trời sáng mau mau...</p>	<p>- HS suy nghĩ, trả lời.</p> <p>HS lắng nghe, cảm nhận</p>	<p>2. Tâm trạng của Bác:</p> <p>- Nghệ thuật:</p> <p>+ So sánh : « cảnh khuya như vẽ »</p> <p>+ Điệp từ : « Chưa ngủ »</p> <p>=> Rung động, say mê trước cảnh đẹp đêm trăng đồng thời vẫn lo cho vận mệnh của đất nước, cho cách mạng.</p> <p>=> Sự thống nhất giữa tâm hồn thi sĩ và tinh thần chiến sĩ .</p>
--	--	--

<p><i>Đêm nay Bác ngồi đó/ Đêm nay Bác không ngủ/ Vì một lẽ thường tình/ Bác là Hồ Chí Minh”...</i></p> <p>+ Bài thơ khác: <i>“Một canh... hai canh... lại ba canh, Trần trọc bữa khoăn, giấc chẳng thành; Canh bốn, canh năm vừa chợp mắt, Sao vàng năm cánh mộng hồn quanh”.</i></p> <p>Dù bẽ bộn đến đâu, trong lúc lo trăm công nghìn việc cho kháng chiến, cho dân, cho nước, Người vẫn dành một khoảng tâm hồn mình cho thiên nhiên thơ mộng, cho trăng, cho hoa. Tâm hồn thi nhân của Người lúc nào cũng rộng mở mà vẫn không hề quên nghĩ việc nước việc dân. Những cái mâu thuẫn tưởng như đối ngược lại thống nhất trong con người Bác. Con người chiến sĩ và con người thi sĩ trong Bác là một.</p>		
<p>Hoạt động 3: Tổng kết (TG: 2 phút)</p> <p>- Mục tiêu: Tổng kết nội dung và nghệ thuật của văn bản - Phương pháp/ kĩ thuật dạy học: Hỏi – đáp. - Tổ chức hoạt động học tập: HS làm việc cá nhân. HS thực hiện theo yêu cầu qua hệ thống câu hỏi. GV nhận xét, chốt kiến thức</p>		
<p>?<i>Chỉ ra nghệ thuật và nội dung chính của bài thơ ?</i></p>	<p>HS trả lời.</p>	<p>III. Tổng kết : 1. Nghệ thuật : - Thể thơ : thất ngôn tứ tuyệt - Biện pháp nghệ thuật : so sánh, nhân hóa, điệp ngữ</p>

		<p>- Ngôn ngữ bình dị, gợi cảm - Vẽ đẹp cổ điển và hiện đại.</p> <p>2. Nội dung :</p> <p>- Bức tranh thiên nhiên Việt Bắc tràn đầy sức sống. - Tình yêu thiên nhiên, phong thái ung dung, lạc quan của Bác, lòng yêu nước sâu nặng.</p>
<p>HOẠT ĐỘNG LUYỆN TẬP, VẬN DỤNG (TG: 5 phút)</p> <p>- Mục tiêu: Luyện tập, vận dụng kiến thức đã học. - Cách thức tiến hành: Làm việc cá nhân. HS trình bày. GV nhận xét, góp ý.</p>		
<p>Bài 1. Viết đoạn văn từ 7 – 9 câu nêu cảm nhận của em về khung cảnh thiên nhiên Việt Bắc qua bài thơ “Cảnh khuya”.</p> <p>Bài 2. Viết đoạn văn từ 7 – 9 câu nêu cảm nhận của em về tâm trạng của Bác qua bài thơ “Cảnh khuya”.</p> <p>Bài 3. Vẽ lại 1 hình ảnh mà em ấn tượng trong bài thơ.</p> <p>Bài 4. Suu tầm những bài thơ Bác Hồ viết thể hiện tình yêu thiên nhiên và lòng yêu nước.</p>	<p>HS thực hiện.</p>	<p>- HS báo cáo, trình bày sản phẩm tranh vẽ/sưu tầm thơ. - Viết được đoạn văn cảm nhận.</p>
<p>HOẠT ĐỘNG MỞ RỘNG (TG: 2 PHÚT)</p>		
<p>? Để noi gương, học tập và phát huy truyền thống yêu nước của Bác, hiện nay chúng ta phải làm gì?</p>	<p>- HS liên hệ, trả lời</p>	<p>Giáo dục lòng yêu nước trong cuộc sống hôm nay : ý thức, trách nhiệm của học sinh trong việc bảo vệ môi trường, học tập tốt, truyền thống « lá lành đùm lá rách », ...</p>

4. Hướng dẫn về nhà (TG: 1 phút)

- Học thuộc lòng bài thơ.
- Nắm được nội dung, nghệ thuật, ý nghĩa của bài thơ.
- Chuẩn bị: **Rằm tháng giêng**